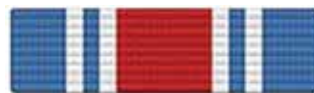
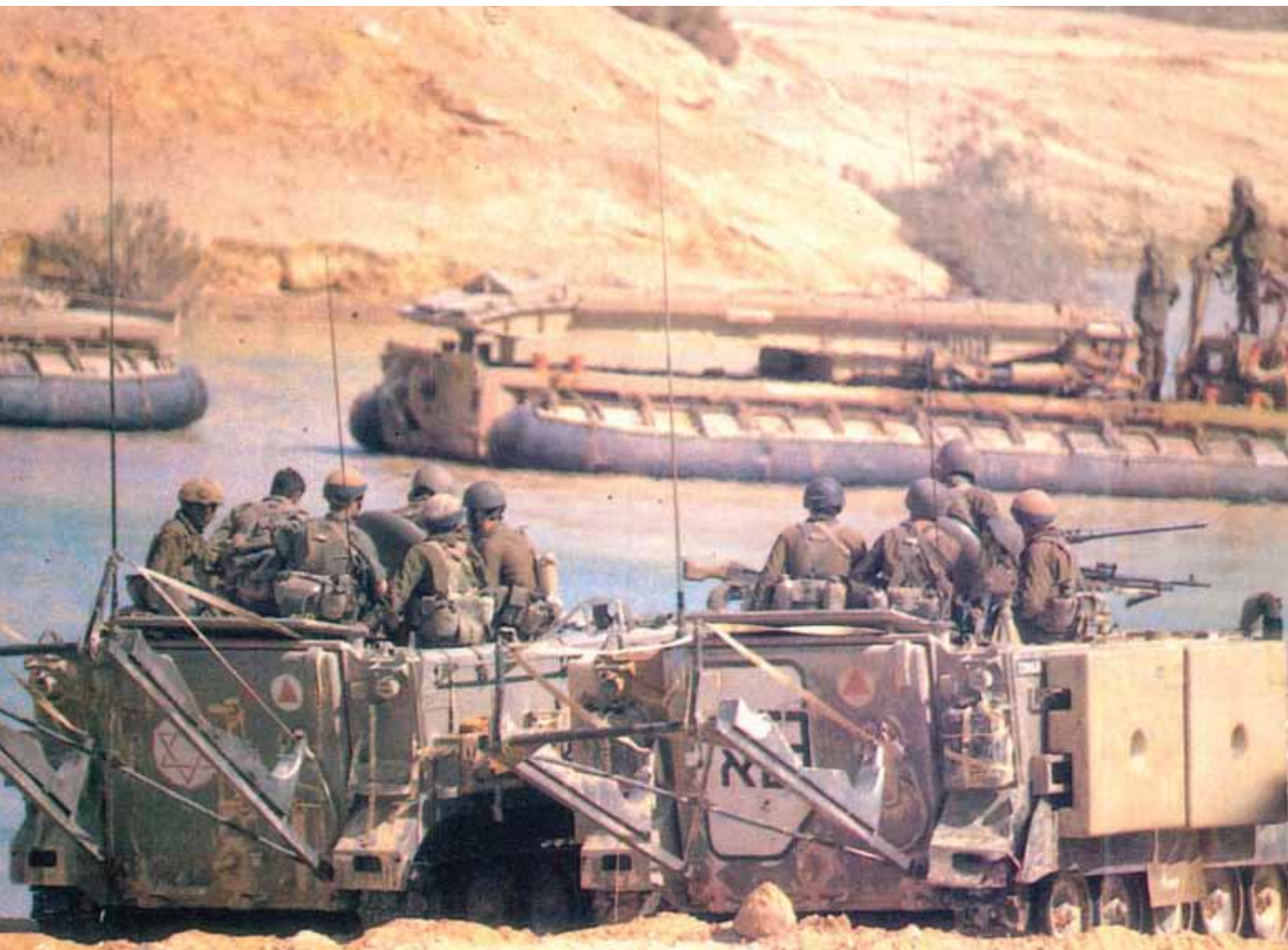

40 שנה למלחמת יום הכיפורים

בניין הכוח בצה"ל לקראת המלחמה

כוחות צה"ל בסיני צולחים את תעלת סואץ ◀ במלחמת יום הכיפורים הביא חיל ההנדסה הקרבית לכלל ביטוי מאמץ רצוף שנמשך למעשה ממלחמת ששת הימים. אחד הנושאים העיקריים שעמד בפני חיל ההנדסה הקרבית לאחר מלחמת ששת הימים היה נושא הצליחה

בתקופה שבין מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים הכפיל צה"ל את כוחו. מאמץ עצום הושקע בבניין הכוח המסתער והמסייע, וזו הייתה אחת הסיבות המרכזיות לכך שצה"ל הצליח להתאושש במהירות מהפצתת 6 באוקטובר ולעמוד בפרץ

תא"ל (מיל') ד"ר דני אשר
היסטוריון וחוקר צבאי, מרצה במכללות של צה"ל ובמכללת בית ברל

מבוא

מן המוסכמות הוא שבתקופה שבין מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים שקד צה"ל על בניין הכוח כדי להתאימו למרחבי הפריסה החדשים - בעיקר בחצי האי סיני אל מול המצרים בחזית הסואץ, אך גם ברמת הגולן אל מול הסורים, בבקעת הירדן אל מול הירדנים ובשטחי יהודה, שומרון ועזה אל מול בעיות צפויות עם הפלסטינים.

מקובל גם לטעון שהבסיס לבניין הכוח הוא הלקחים שהופקו מתוך הלחימה המוצלחת של הכוח האווירי ושל הגייסות המשוריינים בגזרות השונות במלחמת ששת הימים. בדיקה מקיפה יותר של בניין הכוח מצביעה אומנם על הזנחה ניכרת בפיתוח מערך החי"ר לעומת הכוח האווירי והמשוריין, אך יחד עם זאת ניתן לראות כי גם מערכים מסייעים, כמו הארטילריה וההנדסה, זכו לנתח נכבד ממאמצי הפיתוח של סדר הכוחות. נוסף על כך הוקדש גם מאמץ ניכר בפיתוח המפקדות ובמיוחד בבניית האוגדות המשורינות הקבועות, שכל אחת מהן כללה, נוסף על חטיבותיה, גם אגד ארטילרי, גדוד הנדסה, גדוד סיור משוריין ואגד תחזוקה.

לשיא של בנייה מואצת הגיע צה"ל דווקא בימים שלפני מלחמת יום הכיפורים, שתחילתם באפריל-מאי 1973, עם כוננות "תכלת לבן", וסופם בהפתעה שבה פרצה המלחמה ב-6 באוקטובר 1973.

סדר הכוחות במלחמת ששת הימים

צה"ל הפעיל במהלך מלחמת ששת הימים ביוני 1967 את כוחותיו כמעט בכל החזיתות. הפיקודים המרחביים הפעילו ארבע אוגדות משימתיות (31, 36, 38 ו-84) ועוד מגוון רחב של כוחות נוספים שפעלו הן באופן עצמאי בהגנה ובהתקפה והן במסגרת הכוחות ששובצו תחת פיקוד האוגדות.

בראש הכוחות המסתערים עמדו הכוחות הסדירים. אלה מנו בפרוץ הלחימה שתי חטיבות שריון (7 ו-14¹) ועוד גרעין ראשון של חטיבה נוספת 401 וכן שלוש חטיבות רגלים (1, 35 ו-99²). לצידם פעלו כוחות מילואים ובהם ארבע חטיבות טנקים (37, 60, 200 ו-520), שלוש חטיבות ממוכנות (8, 10 ו-45), שתי חטיבות חי"ר (55 ו-80) ושבע חטיבות חי"ר מילואים (2, 3, 4, 5, 9, 11, 16).

שכמה מהן היו חטיבות מרחביות. להגנת המרחב העורפי הושארו כוחות בגושי ההגנה המרחבית בגליל, בעמקים (תבור), בחיפה, בשרון, בתל-אביב, בירושלים, בלכיש, במגן, בבאר-שבע ובאילת. שלושה גדודי שריון פיקודיים, שנועדו מלכתחילה למשימות הגנה, פרצו ממרחביהם והשתלבו בקרבות ההתקפה וההתקדמות.

לצד הכוחות המסתערים בגזרות הפריצה וההתקדמות ועם הכוחות המגינים בגזרות המשנה נפרסו ופעלו כוחות ארטילריה שהופעלו בחלקם - לראשונה - במסגרת

**לשיא של בנייה מואצת
הגיע צה"ל דווקא בימים
שלפני מלחמת יום
הכיפורים**

של אגדים משימתיים באוגדות (212, 213, 214, 215). הכוחות האחרים נפרסו לאורך קווי המגע והופעלו ברובם על ידי מפקדת התותחנים הפיקודית. הכוח הארטילרי הסדיר מנה בעת המלחמה ארבעה גדודים: 402 - שהיה בשלבי הסבה מגד"ש 25 ליטראות והפעיל בעיקר תותחי 155 מ"מ נגררים, 403 - שהפעיל תומ"תי M50 155 מ"מ, 404 - שהפעיל תומ"תי 105 מ"מ (פריסט) ו-334 - שסייע באמצעות מרגמות מתנייעות 120 מ"מ. כוח סדיר נוסף מבה"ד 9 הפעיל כמה צוותי מרגמות כבדות 160 מ"מ. נוסף על אלה הופעלו כוחות מילואים שמנו עוד שני גדודי M50 155 מ"מ, שני גדודי תומ"תי 105 מ"מ על בסיס AMX, שלושה גדודי תומ"תי פריסט, שבעה גדודי מרגמות מתנייעות 120 מ"מ, שניים-שלושה גדודי מרגמות המיועדים להצנחה, חמישה גדודי מרגמות 120 מ"מ של חטיבות החי"ר ולצידם עוד תשעה גדודי מרגמות כבדות נגררות. כמו כן הפעיל צה"ל עוד שלושה גדודים של תותחי 155 מ"מ נגררים, גדוד מרגמות כבדות 160 מ"מ ועוד עשרה גדודי שדה של תותחי 25 ליטראות.

הכוח ההנדסי, שמנה רק גדוד סדיר אחד (601), תוגבר עוד בשלושה גדודי הנדסת שדה במילואים (602, 603 ו-604) - אחד בכל גזרה פיקודית. לצידם פעלו עוד ארבעה גדודים של פלסי משמר שמשמיותיהם היו בעיקר הגנתיות. בחטיבות הטנקים, בחטיבות הממוכנות ובחטיבות הצנחנים (חי"ר) פעלו גם פלוגות הנדסה ייעודיות. פלוגה נוספת - 606 - ריכזה את הפעלתם של כל כלי ההנדסה המשוריינים. בכל אחד מהפיקודים המרחביים ובעתודות המטכ"ל פעלה גם פלוגה שהפעילה ציוד מכני הנדסי (צמ"ה).

בניין הכוח לאחר מלחמת ששת הימים

בניין הכוח לאחר המלחמה נועד, כאמור,

פרוס גם הוא רוב הזמן בסיני, גדוד מרגמות כבדות (334) שנערך ברמת הגולן וגדוד חדש של תומ"ת M109 155 מ"מ (405) שנותר עתודת המטה הכללי לגזרות השונות. סדר הכוחות במילואים, שנבנה או הוסב בהדרגה, וחלקו רכש ניסיון במלחמת ההתשה, מנה גדוד נוסף של תומ"תים M109 ועוד שלושה גדודים של M107. לצידם היו במחסנים עוד עשרה גדודים של תומ"תים 155 מ"מ וכן שלושה גדודים של תותחי פריסט מיושנים 105 מ"מ. שני גדודי התומ"תים על מרכב ה-AMX הוצאו מהסדר. שישה גדודי מרגמות כבדות 160 מ"מ הוצבו באגדים הארטילריים לצידם של 12 גדודי מכמ"ת 120 מ"מ, שמחציתם נותרו עם חטיבות החי"ר ועימם עוד שלושה גדודים ששמרו גם על יכולת הצנחה. במחוזות ובחטיבות אחרות נותרו עוד עשרה גדודים של מרגמות 120 מ"מ נגררות.

במחסני החיל ובפיקודים המרחביים אוכסנו שני גדודים של תותחי שלל 130 מ"מ נגררים, שלושה גדודים של תותחי שלל 122 מ"מ ארוך נגררים וחמישה גדודים נגררים של התותח הצרפתי 155 מ"מ. לרשות קצין התותחנים הראשי עמדו עוד כוחות ייעודיים ובהם סוללה של תותחי 105 מ"מ יבילי אוויר, גדוד מטל"רים שלל 240 מ"מ BM11 וכן יחידת רקטות קרקע-קרקע חדשה של מטל"ר עברי בקוטר של 290 מ"מ.

הכוח ההנדסי נבנה במשנה מרץ בעיקר לשני יעדים: כוח מסייע באוגדות השריון הקבועות וכוח ייעודי שנועד לאפשר את צליחתה של תעלת סואץ. הכוח הסדיר התבסס על גדוד הנדסה 601 שהפך לגדוד האורגני של אוגדת סיני. לצידו נבנו - עם הקמת האוגדות הקבועות - עוד חמישה גדודי מילואים (229, 263, 271, 641, 923) שנבנו בעיקר על בסיס פלוגות הנדסה שהועברו מחטיבות הטנקים ומהחטיבות הממוכנות. בבסיס ההדרכה של חיל הנדסה הוקם גדוד חצי סדיר - 751 - שנועד להיות גדוד אוגדתי שישי. בפיקודים המרחביים נותרו שלושה גדודי מילואים של הנדסת שדה ועוד ארבעה גדודים של פלסי משמר. נוסף עליהם גדל כוח הצמ"ה - שאיפשר את ההתבצרות המואצת בכל הגזרות - לגדוד בכל אחד מהפיקודים המרחביים ולעוד כוח בסדר גודל גדודי ששימש עתודה מטכ"לית. כוח ייעודי שהפך למעין גדוד סדיר היה הגדוד המשוריין 606 שריכוז בתוכו את כל טנקי

מרחבית חדשה (63). גם בצפונה של חזית סיני נבנתה מפקדה של חטיבה מרחבית (275). בערבה ובאילת נבנו שתי חטיבות מרחביות (406 ו-512). גבול הלבנון שודרג והפך למחוז מירון, וברצועת עזה נבנתה, בצד הממשל הצבאי, מפקדת חטיבה מרחבית (64) לשליטה על כוחות התעסוקה. בתוך כל אחד מהמרחבים הפיקודיים פעלה יחידת סיור פיקודית שעסקה בפעילות ביטחון שוטף: שקד - בפיקוד דרום, חרוב - בפיקוד מרכז ואגוז בפיקוד צפון. להגנת העורף שודרגו גושי ההגמ"ר למחוזות הג"א.

המערך הארטילרי גדל ושודרג גם הוא כדי שיוכל לסייע לכוחות המשוריינים המתעצמים. השינויים נעשו בשני שלבים עיקריים: בשלב הראשון, שהחל כבר לאחר מלחמת ששת הימים, נגרעו כל גדודי השדה שהתבססו על תותחי 25 ליבראות ממלחמת העולם השנייה. במקביל הוקמו מסגרות שהתבססו על תותחי שלל 122 מ"מ ו-130 מ"מ ועל מטל"רים 240 מ"מ BM11. כמו כן הוקמו גדודים מתנייעים נוספים, רובם על בסיס תותחים מתנייעים M50 155 מ"מ ו-L33 ועל בסיס מרגמות 160 מ"מ שנבנו בארץ. בשלב השני נרכשו מארה"ב שישה גדודים של תותחים מתנייעים מודרניים בקוטר 155 מ"מ (M109) וארבעה גדודים של תותחי 175 מ"מ (M107). עם בנייתן של האוגדות הקבועות אורגן רוב הכוח הארטילרי במסגרת אגדי הארטילריה. שאר הכוח הארטילרי נותר ביחידות הארטילריה הפיקודיות, בחטיבות ובמרחבי ההגנה השונים.

הכוח הסדיר של הארטילריה מנה באותה העת שלושה גדודים של תומ"תים 155 מ"מ (402, 403 ו-404) שנפרסו בסיני, גדוד 55, שצויד בתותחי M107 (175 מ"מ) ושהיה

במערך החי"ר והחי"ר
כמעט לא נבנה סד"כ
נוסף. המאמצים העיקריים
הופנו לבניית הכוח להגנת
המרחבים השונים

לענות בעיקר על הצרכים שנוצרו במרחבי הפריסה החדשים. הצעד הראשון היה בניית כוחות משוריינים נוספים בסדיר ובמילואים. חטיבה 14 הסדירה למחצה שודרגה ופעלה יחד עם חטיבת הטנקים החדשה 401 במערב סיני. ברמת הגולן נבנתה באיטיות חטיבת טנקים חדשה - 188 - על בסיס הגרעין והמפקדה של חטיבת המילואים הממוכנת 45. חטיבה 7, שנפרסה מיד לאחר המלחמה ברמת הגולן, הפכה לעתודת המטכ"ל ושימשה בסיס להכשרות ולבניין הכוח של יחידות נוספות. גם בית הספר לשריון שודרג והפך בתהליך בנייה ארוך לחטיבה 460 - חטיבה סדירה נוספת בסדר הכוחות של גיסות השריון.

במערך המילואים המשוריינים שודרגו בהדרגה החטיבות הוותיקות, ונמשכה בנייתן של חטיבות טנקים ושל חטיבות ממוכנות נוספות. שלוש חטיבות הטנקים הוותיקות 200, 37 ו-520 שינו את שמותיהן ל-205, ל-179 ול-217 בהתאמה ובחלקן גם שודרגו הטנקים שברשותן. חטיבת טנקים ותיקה אחת (60) הוסבה לחטיבה ממוכנת (204) וחטיבה ממוכנת אחת (10) נבנתה מחדש והפכה לחטיבת טנקים (164).

על פי תוכנית מסודרת נבנו עוד חמש חטיבות טנקים במילואים (274 - חטיבת טנקי שלל³ - והחטיבות 500, 600, 421, 679). שלוש חטיבות חי"ר במילואים הוסבו לחטיבות ממוכנות (4, 9 ו-11). חטיבה אחת (670) הפכה לממוכנת על בסיס הכוח שנותר משדרוג חטיבה 14. חטיבה ממוכנת 8 נותרה בסד"כ, אך שינתה את שמה לחטיבה 875. בסדר הכוחות נותרו עדיין שני גדודי שריון פיקודיים (בצפון ובמרכז) והוקמו, לראשונה, שלושה גדודי סיור משוריינים.

במערך החי"ר והחי"ר כמעט לא נבנה סד"כ נוסף. המאמצים העיקריים הופנו לבניית הכוח להגנת המרחבים השונים. לצידן של שתי חטיבות הרגלים הסדירות (1 ו-35) נותרו שתי חטיבות חי"ר (247 ו-317), ולחן נוסף גדוד מילואים אחד (48) בחטיבת הבקעה. חטיבות הרגלים קובעו ברובן בגזרותיהן והפכו לחטיבות מרחביות: 5 ו-16 ביהודה ושומרון, 72 (בעבר - חטיבת המילואים 99) במרחב שלמה ו-612 (בעבר - חטיבה 2) בעמקים. חטיבה אחת (820) - שהייתה בעבר חטיבה 3) הוסבה והפכה לחטיבה מרחבית להגנה על רמת הגולן. בבקעת הירדן נבנתה בהדרגה חטיבה

כוחות צה"ל ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים ◀ מאמץ ההתעצמות של צה"ל בין המלחמות נועד לאפשר את השליטה במרחבי הפריסה הגדולים מרמת הגולן ועד לתעלת סואץ, לעמוד בפני האיומים שנחשפו במלחמת ההתשה ולהוציא אל הפועל את התכנונים האופרטיביים שהבשילו בגזרות הלחימה השונות

שבכל אחד מהם שלושה גדודי תומ"ת, בדרך כלל בקוטר של 155 מ"מ,⁵ ושני גדודי מרגמות מתנייעות 160 ו-120 מ"מ - הוכפפו לאוגדות האחרות. (מדובר היה בעיקר באגדים משימתיים שהוסבו לאגדים קבועים. לצידם נבנה גם אגד חדש - 282 - באוגדה 210). במקביל נבנה בכל אחת מהאוגדות גם אגד לוגיסטי (אגד תחזוקה) ובו גדודי אחזקה (שירותי חימוש), רפואה ואספקה. כאמור, נבנה לכל אחת מהאוגדות גם גדוד הנדסה משוריין, ובסמוך למלחמה הוחל גם בבניית חמישה גדודי סיור אוגדתיים משוריינים (בפועל הסתיימו בנייתם ואימונם של שלושה גדודים בלבד), ובהם טנקים משופרים, נגמ"שים מרכש חדש וג'יפים.

בניין הכוח בעקבות כוננות "כחול לבן"

בהתבסס על תוכניות ועל תכנונים אופרטיביים ובשל הגידול בסדר הכוחות של צבא סוריה הוחלט כבר ביולי 1972 להקים בצה"ל מסגרת נוספת של אוגדה קבועה, שיטית במערך, שתוצב בפיקוד הצפון. בעוד שתהליך הקמתן של חמש האוגדות הקבועות התבסס, כאמור, על מפקדות האוגדה המשימתיות שהיו כבר

162 ו-143) ואוגדה נוספת (146) שימשה עתודה מטכ"לית במרכז. רק בסמוך למלחמת יום הכיפורים הוקמה אוגדה קבועה נוספת (210) בצפון ומפקדת אוגדה משימתית (440). הקמת האוגדות חייבה להכפיף לפיקודן את הכוחות המשוריינים - אלה שבחטיבות הטנקים ואלה שבחטיבות הממוכנות. כמו כן הוקם אגד ארטילרי סדיר (209) בסיני ועוד חמישה אגדים -

בעקבות כוננות "כחול לבן" והערכת המצב המחודשת שלפיה אפשר שתפרוץ מלחמה בשתי חזיתות, הוחלט על שינויים במשימות הפיתוח והבנייה של סדר הכוחות - בעיקר בכל הנוגע לסדר הכוחות המשוריינים

הגישור והדחפור. בחטיבות החי"ר המעולה בסדיר ובמילואים נותרו ארבע פלוגות החי"ר ייעודיות. בחטיבות החי"ר במילואים היו רק מחלקות הנדסה.

כדי לאפשר צליחה הוקם כוח סדיר של גדוד "הנדסה ימית" 605 שתפעל והקים גשרים ודוברות. לצידו הוקם מאוחר יותר גדוד המילואים 630 והגדוד הייעודי 634 להפעלת דוברות התמסח.⁴ בניית הכוח הזה הוצעה בתחילת שנות ה-70 כדי לתפעל את גשר הגלילים שפותח ונבנה באותה העת. כוח הנדסי ייעודי נוסף היה גדוד הונאה שהופעל באורח תדיר במהלך מלחמת ההתשה ושימש חלק מאוגדת ההונאה.

בניית האוגדות הקבועות

צורכי היומיום - בעיקר בחזית סיני המרוחקת - שגברו ביתר שאת במהלך מלחמת ההתשה, חייבו את הקמתה של מפקדת הכוחות המשוריינים בסיני. המפקדה הזאת שימשה בתחילת שנות ה-70 דגם להסתבתן של אוגדות המילואים המשימתיות, שבמסגרתן לחמו הכוחות כבר במערכת סיני ובעיקר במלחמת ששת הימים, לאוגדות מילואים קבועות. בפיקוד צפון נותרה אוגדה אחת (36). שלוש אוגדות יועדו לחזית סיני (252 הסדירה,

הכיפורים ואיפשר - למרות ההפתעה בשתי הגזרות - לעמוד בפרץ ולהשיב מלחמה שערה.

הערות

1. זו הייתה חטיבת חרמ"ש שכללה גדוד טנקים סדיר ושני גדודי חרמ"ש במילואים ושתוגברה בגדוד טנקים סדיר נוסף מבית הספר לשריון.
2. זו הייתה חטיבת חי"ר במילואים שכללה שני גדודי נח"ל סדירים (מתוך נח"ל 906) ותיפקדה למעשה כחטיבת סדירה.
3. החטיבה כללה ארבעה גדודי T54/55 שהותקנו בהם תותחי 105 מ"מ וכן יחידת פשיטה אמפיבית מיוחדת, 88, שכינויה היה "דב לבן". יחידה 88 כללה טנקים קלים מדגם PT76, נגמ"שי טופו ונגמ"שי BTR50 סובייטיים).
4. דוברת מתייעת "גיליואה" שנרכשה בצרפת, שופצה ושודרגה בארץ.
5. רובם M50, ורק שניים מסוג רועם. בסד"כ נותרו עדין שלושה גדודי תומ"ת מיושנים פריסט 105 מ"מ.
6. באמצעות טנקי ה-M60 נבנו חטיבה 600 וגדס"ר 87 של אוגדה 143. בכל שאר חטיבות המג"ח נותרו טנקי M48.
7. טנקי שוט קל שימשו את החטיבות הסדירות 7 ר' 188, את חטיבות המילואים 179, 164, 217 ר' 500 וכן את גדודי הסיור 288 באוגדה 146 ר' 134 באוגדה 36. נוסף על כך הם שימשו את גדוד הסיור של אוגדה 162 שהיה בשלבי הקמה. בחטיבות הצנטוריון האחרות נותרו טנקי שוט מטאור בעלי מנוע בניין.
8. הגדודים פוזרו: הגדוד הסדיר 55 הוקצה לפיקוד דרום (אך הועלה ברובו לרמת הגולן ערב המלחמה), גדוד אחד הוקצה לפיקוד צפון והופעל במלחמה בדרום, ושני גדודים הוקצו לעתודת המטכ"ל והיו תחת פיקודו של קצין תותחנים ראשי (הקתמ"ר) עד שפוזרו - האחד לפיקוד צפון, והאחר לפיקוד דרום.
9. היחידה נפרסה ערב מלחמת יום הכיפורים בפיקוד הצפון, אך לא הופעלה במהלך המלחמה.
10. בעיקר מבצע "אור ירוק" להנחתת כוחות שריון וצנחנים להשתלטות על שטח בגדה המערבית של מפרץ סואץ.
11. מפקדת האוגדה הופעלה להגנת העורף בסיני, לתכנונו של מבצע "אור ירוק" ולהגנה אל מול הארמייה השלישית לאחר צליחת צה"ל אל מערב התעלה. האוגדה נבנתה מיד לאחר מלחמת יום הכיפורים. זו הייתה האוגדה הקבועה השביעית, והיא כללה שלוש חטיבות של טנקי שלל.
12. היו אלה גדוד 8100 (כוח בן-ארי שהפך להיות כוח כץ בפיקודו של עמוס כץ שפעל ברמת הגולן), גדוד 8200 שהפך להיות גדוד 100 בפיקודו של אהוד ברק שפעל בסיני ומערב לתעלה וגדוד 8300 (כוח נתי בפיקודו של נתי גולן שפעל ברמת הגולן).
13. חטיבה 9100 בפיקודו של אל"ם שמואל פרסבורגר, שנבנתה על בסיס קצינים לא משובצים ממאגר קצ"ר והופעלה תוך כדי המלחמה בגזרת פיקוד המרכז ומאוחר יותר ממערב לתעלה.

גדוד ההנדסה המשוריין 271 (שהיה גדוד סדיר במלחמת ההתשה), והוא הפך לגדוד מילואים באוגדה 162.

רעיונות מבצעיים שבשלב¹⁰ חייבו להקים מפקדה טקטית, על-חטיבתית לשליטה על כוח המשימה. המפקדה המצומצמת, שכונתה אוגדה 11,440, הוקמה במהירות על בסיס מחלקת ההדרכה במטכ"ל ובית הספר לפיקוד ולמטה. בצד המטה המצומצם הוקמה גם יחידת קשר ומפקדת סיוע ארטילרי.

המאמצים לבניין הכוח נמשכו גם תוך כדי המלחמה: במהלכה נבנו שלושה גדודי טנקים מאולתרים שהספיקו להשתתף במלחמה,¹² ואפילו הוקמה חטיבת חי"ר¹³ בת שני גדודים.

סיכום

צה"ל הכפיל את כוחו בתקופה שבין שתי המלחמות. מאמץ ההתעצמות נועד בחלקו לאפשר את השליטה במרחבי הפריסה הגדולים מרמת הגולן ועד לתעלת סואץ, ובחלקו הוא נועד לעמוד בפני האיומים שנחשפו במלחמת ההתשה. נוסף על כך נבנה הכוח כך שיאפשר להוציא אל הפועל את התכנונים האופרטיביים שהבשילו בגזרות הלחימה השונות.

הגם שברור כי פיתוחו של סדר הכוחות הרגלי של צה"ל הוזנח, וכי עיקר המאמץ ביבשה נועד לאפשר הפעלה מרוכזת של כוח משוריין בסיוע של ארטילריה ושל הנדסה, קשה שלא להתרשם מהמאמץ העצום שהושקע בבניין הכוח המסתער והמסייע - מאמץ שהגיע לשיאו בחודשים מאי-יולי 1973 בעקבות הערכת המצב המחודשת לאחר כוננות "כחול לבן".

סדר הכוחות הזה הופעל כולו במלחמת יום

בצה"ל ואורגנו מחדש, הרי שהקמת האוגדה השישית, 210, חייבה גם להקים מפקדת אוגדה חדשה. על פי התוכנית הוקם הגרעין הסדיר, המצומצם, כבר ב-1972, ואילו הקמת האוגדה תוכננה רק ל-1973.

בעקבות כוננות "כחול לבן" והערכת המצב המחודשת שלפיה אפשר שתפרוץ מלחמה בשתי חזיתות, הוחלט על שינויים במשימות הפיתוח והבנייה של סדר הכוחות - בעיקר בכל הנוגע לסדר הכוחות המשוריין. כבר באמצע מאי 1973 הוחלט להקפא צמצומים שתוכננו במרס. בכוח הסדיר נשמר הגדוד השלישי בחטיבה 7, הוקפא פירוקה של פלוגה מבצעית, והוקדמה הקמתן של שתי פלוגות חרמ"ש סדירות על נגמ"שי ברדלס M113 לגדודי הטנקים (בסך הכול נבנו חמש פלוגות).

מיד אחר כך הוחלט על פעולות ארגוניות שונות שמטרתן הייתה להגדיל את סדר הכוחות ולהבטיח את כשירותו. הפעולה העיקרית הייתה הקדמת הבנייה של אוגדה 210 על יחידותיה בפיקוד הצפון. במקביל תוגברו אוגדות הדרום בטנקי מג"ח (כולל הטנק המתקדם M60),⁶ שנרכשו בדחיפות, ובטנקי שוט קל⁷ ששודרגו בארץ. חמשת גדודי הסיור האוגדתיים, שהוחל בהקמתם, תוגברו ואומנו כדי לאפשר את הקדמת כניסתם לסד"כ הלוחם. (בפועל פעלו במלחמה רק שלושה גדודים במתכונת של גדודים שלמים - באוגדות 36, 146 ו-143. גדוד הסיור באוגדה 162 פעל במסגרות פלוגתיות, וגדוד הסיור באוגדה 252 היה בשלבי הקמה ראשוניים).

בכוח הארטילרי נקלטו קנים נוספים של 175 מ"מ להשלמת הכוח ל-4 גדודים⁸ (הכוח יועד במיוחד לפגיעה במטרות מרוחקות כמו סוללות של טילי קרקע-אוויר כדי לסייע לחיל האוויר להשיג חופש פעולה מעל לחזית). נבנתה סוללה יבילת אוויר 105 מ"מ, והוכרז על הקמתה של יחידת משגרי רקטות קרקע-קרקע מדגם עברי.⁹ כמו כן הושלמה הקמתן של שתי סוללות "נברון" (תותחים קבועים בעמדות ממוגנות) בדרומה ובצפונה של חזית תעלת סואץ.

בתחום ההנדסה הואץ ארגונו וצידו של מערך הצליחה שכלל גשרים שונים (יוניפלוט, דוברות וגלילים) ומעבורות תמסח. נוסף על כך, מחשש להפעלת נשק כימי בשדה הקרב הוקמו חוליות גילוי וזיהוי נוספות שיועדו לחזית סיני. במקביל הוחשה הקמתו של

**סדר הכוחות החדש
הופעל כולו במלחמת
יום הכיפורים ואיפשר -
למרות ההפתעה בשתי
הגזרות - לעמוד בפרץ
ולהשיב מלחמה שערה**